

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(повна назва закладу вищої освіти)

Факультет/інститут _____ геолого-географічний

Кафедра ґрунтознавства і географії ґрунтів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Запорожченко О. В.

» _____ 20__ р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Основи фізичної географії

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)

Спеціальність _____ 014.07 Середня освіта (Географія)
(код і назва спеціальності (тей))

Розробники: **Стоян Олександр Олександрович** - кандидат географічних наук, доцент кафедри фізичної географії та природокористування

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри **грунтознавства і географії ґрунтів**

Протокол № 1 від «31» серпня 2017 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Біланчин Я.М.

(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету:

Протокол № 1 від "05" вересня 2017 року

Голова НМК

(підпис)

Біланчин Я.М.

(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни «Основи фізичної географії» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів по спеціальності 014 Середня освіта (Географія)

Предметом навчальної дисципліни є фізико-географічні характеристики земної кулі.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Навчальна дисципліна вивчається на 1 курсі денного та заочного відділення в 1 семестрі. Дисципліна є базовою для подальшого навчання в університеті. Дає базові поняття про земну кулю та процеси, які протікають в ній.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Фактори формування географічної оболонки.
2. Будова і складові географічної оболонки.
3. Закономірності структури і динаміки географічної оболонки. Глобальні зміни.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомити студентів з основними фізико-географічними поняттями, встановити сутність головних процесів, що відбуваються в географічній оболонці Землі, сформулювати чітке уявлення про глибокі взаємозв'язки географічних об'єктів, процесів і явищ, про необхідність проведення природоохоронних заходів.

Завдання

- Дати сучасні знання про географічну оболонку Землі, її склад, будову, процеси, явища, які в ній відбуваються. Озброїти студентів розумінням закономірностей формування і існування географічної оболонки.
- Сформулювати уявлення про причини зміни дня і ночі, пір року та їх наслідки; вивчити питання будови, складу літосфери, атмосфери, гідросфери та особливостей і закономірностей, взаємозв'язків та взаємовпливів які відбуваються у цих сферах.
- Сформулювати вміння і навички роботи з атласами, картами, глобусом тощо. Студенти повинні навчитися знаходити географічні об'єкти на картах атласу, аналізувати спеціальні карти, будувати графіки та профілі. Сформовані навички дозволяють студентам в майбутньому на науковій основі організувати навчально-виховний процес в школі з дисциплін природознавчого спрямування.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

а) загальних (ЗК):

ЗК1 - Знати й розуміти предметну область та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. - Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7.- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

б) фахових (ФК):

ФК1 - Здатність демонструвати знання об'єктно-предметної суті, понятійно-термінологічного апарату, структури географії, її місця і зв'язків в системі наук, історії розвитку, значення для суспільства.

ФК2 - Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів.

ФК3 - Здатність використовувати поняття, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному).

ФК4 - Здатність давати оцінку географічним процесам та явищам для подальшого прогнозування особливостей співпраці країн на глобальному та регіональному рівнях.

ФК7 - Володіння методикою географічних досліджень, здатність виконувати польові дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів, педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати за допомогою інноваційних технологій.

ФК10 - Здатність розуміти та пояснювати особливості фізико-географічних об'єктів у геосферах, взаємозв'язки у ландшафтах та біогеоценозах.

ФК11 - Здатність до системного географічного мислення, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.

Програмними результатами навчання (ПРН) є:

— знання і розуміння:

ПРН1 - Знає та розуміє основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географічної науки, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географії.

ПРН2 - Знає просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.

ПРН3 - Усвідомлює зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом чинників різного характеру; розуміє наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства; знає важливість збереження навколишнього середовища, охорони біологічного різноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності.

ПРН4 - Знає основні фізико-географічні та суспільно-географічні процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних рівнях його організації, причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.

— уміння:

ПРН11 - вміє встановлювати географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства, використовує концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях.

ПРН15 - здійснює відбір, аналіз, представлення і поширення географічної інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, картографічні методи, застосовує ГІС технології для вирішення задач, пов'язаних з просторово розподіленою інформацією та створенням тематичних карт використовує програмні засоби в комп'ютерних мережах, створює бази даних і використовує інтернет-ресурси.

ПРН16 - уміє охарактеризувати регіони, ландшафти і біогеоценози, пояснити їх особливості і взаємозв'язки, сформовані географічним положенням та іншими географічними факторами.

ПРН18 - формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні риси будови Всесвіту, поняття по Метагалактику, нашу галактику, Сонячну систему;

- основні дані про Землю;

- внутрішню будову Землі, сучасні гіпсометричні і морфометричні особливості поверхні;

- фактори формування географічної оболонки – космічні, планетарні.

- особливості впливу людини на географічну оболонку.

вміти:

- розуміти зв'язки у природних системах різних рівнів, аналізувати їх, виявляти взаємозв'язки;

- користуватися понятійним апаратом в об'ємі програми;

- працювати з географічними атласами й картами, вивчити й знати певний об'єм географічної номенклатури;
- будувати графіки та діаграми, які демонструють основні показники складових географічної оболонки

2. Зміст навчальної дисциплін

Змістовий модуль 1. ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОБОЛОНКИ.

Тема 1. Методологія сучасного землезнавства.

Тема 2 . Сучасні уявлення про склад, будову та походження Всесвіту.

Тема 3. Гравітаційне поле Землі. Форма і розміри Землі.

Тема 4. Рухи Землі.

Тема 5. Магнітне, теплове поля Землі. Внутрішня будова.

Змістовий модуль 2. БУДОВА І СКЛАДОВІ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОБОЛОНКИ.

Тема 6. Складові і межі географічної оболонки. Літосфера.

Тема 7. Рельєф Землі.

Тема 8. Гідросфера.

Тема 9. Динаміка вод Світового океану.

Тема 10. Води суходолу.

Тема 11. Атмосфера.

Тема 12. Вода в атмосфері. Тиск.

Тема 13. Вітер погода. Клімат.

Тема 14. Кріосфера. Біосфера.

Змістовий модуль 3. ЗАКОНОМІРНОСТІ СТРУКТУРИ І ДИНАМІКИ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОБОЛОНКИ. ГЛОБАЛЬНІ ЗМІНИ.

Тема 15. Структура і властивості географічної оболонки.

Тема 16. Диференціація географічної оболонки.

Тема 17. Динаміка географічної оболонки.

Тема 18. Кругообіги в географічній оболонці.

Тема 19. Глобальні зміни у географічній оболонці.

3. Рекомендована література

Основна

1. Арманд Д.Л. Физическая география в наши дни / Д.Л. Арманд// – Москва: Наука, 1968.– 87 с.
2. Багров Н.В. Землеведение / Н.В. Багров, В.А. Боков, И.Г. Черванёв // – Киев: Лыбидь, 2000. – 464 с.
3. Будыко М.И. Климаты Земного шара в прошлом и будущем / М.И. Будыко // – Ленинград: Гидрометеиздат, 1980. – 352 с.
4. Вернадский В.И. Биосфера / В.И. Вернадский // – Москва: Наука, 1967. –
5. Григорьев А.А. Закономерности строения и развития географической среды / А.А. Григорьев // – Москва: Мысль, 1966. – 382 с.
6. Забелин И.М. Физическая география в современном естествознании И.М. Забелин // – Москва: Наука, 1978. – 336 с.
7. Калесник С.В. Проблемы физической географии (Избранные труды) / С.В. Калесник // – Ленинград: Наука, 1984. – 288 с.
8. Кедров Б.М. Предмет и взаимосвязь естественных наук / Б.М. Кедров// – Москва: Наука, 1962. – 491 с.
9. Леонтьев О.К. Физическая география Мирового океана / О.К. Леонтьев // – Москва: Изд-во Московск. гос. унив., 1982. – 200 с.
10. Лямин В.С. Место географии в генетической классификации наук / В.С. Лямин // – Одесса: Астропринт, 2012. – 184 с.

11. Введение в физическую географию / [Марков К.К., Добродеев А.П., Симонов Ю.Г., Суетова И.Г.] // Москва: Изд-во Московск. гос. универ., 1970.
12. Мильков Ф.Н. Общее землеведение / Ф.Н. Мильков // – Москва: Просвещение, 1990. – 335с.
13. Монин А.С. Гидродинамика атмосферы, океана и земных недр / А.С. Монин // – Санкт-Петербург: Гидрометеиздат, 1999. – 524 с.
14. Неклюкова Н.П. Общее землеведение / Н.П. Неклюкова // – Москва: Просвещение, 1967. –
15. Николаев Н.И. Новейшая тектоника и геодинамика литосферы / Н.И. Николаев // – Москва: Недра, 1988. – 491 с.
16. Никонов А.А. Современные движения земной коры / А.А. Никонов // – Москва: Наука, 1979. – 184 с.
17. Новий довідник: географія / [За ред. Л.В. Пасенко] – Київ: ТОВ Казка, 2008. – 992 с.
18. Равич М.Г. Загадки Гондваны / М.Г. Равич // – Москва: Знание, 1972. – 70 с.
19. Резанов И.А. Крупные катастрофы в истории Земли / И.А. Резанов // – Москва: Наука, 1972. –
20. Степанов В.Н. Природа Мирового океана / В.Н. Степанов // – Москва: Просвещение, 1982. – 192 с.
21. Струве О. Элементарная астрономия / О. Струве, Б. Линде, Э. Пилланс // – Москва: Высшая школа, 1967. – 430 с.
22. Федорищак Р.П. Загальне землезнавство / Р.П. Федорищак // – Київ: Вища школа, 1995. – 223с.
23. Шуба Л.П. Общее землеведение / Л.П. Шуба // – Москва: Высшая школа, 1977. – 285 с.
24. Шуйский Ю.Д. Состояние современной географии и её структура / Ю.Д. Шуйский // Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки. – 2013. – Том 18. – Вип. 2 (18). – С. 7 – 21.
25. Шуйський Ю.Д. Географія корисних копалин Світового океану: походження, формування, поширення [текст лекцій] / Ю.Д. Шуйський, О.О. Стоян // – Одеса: Фенікс, 2014. – 148 с.

Додаткова

1. Арманд Д.Л. Наука о ландшафте (Основы теории и логико-математических методов) / Д.Л. Арманд // – Москва: Мысль, 1975. – 287 с.
2. Ермолаев М.М. Введение в физическую географию / М.М. Ермолаев // – Ленинград: Изд-во Лен. Гос. университета, 1975. – 260 с.
3. Калесник С.В. Основы общего землеведения / С.В. Калесник // – Москва: Географгиз, 1955. – 472 с.
4. Мильков Ф.Н. Основные проблемы физической географии / Ф.Н. Мильков // – Москва: Высшая школа, 1967. – 252 с.
5. Медина В.С. Основы землезнания. / В.С. Медина // – Київ: Вища школа, 1974. – 232 с.
6. Шуйский Ю.Д. К вопросу о формировании учебной программы по географии в высших учебных заведениях / Ю.Д. Шуйский // Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки. – 2014. – Том 19. – Вип. 3 (22). – С. 138 – 149.

Електронні інформаційні ресурси

1. Методи дослідження і картографування ландшафтів. — Режим доступу до сайту: https://studopedia.su/12_56154_polovi-doslidzhennya-i-kartografuvannya-landshaftiv.html
2. Поняття про ландшафти [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.novageografia.com/vogels-1771-1.html>
3. Сайт програми GoogleEarth. — Режим доступу до сайту: <http://www.google.com/intl/uk/earth/indexhtml>.

4.Форма підсумкового контролю успішності навчання.

Поточні (модульні) контрольні (тестові) роботи, оцінка за індивідуальні завдання, оцінки за письмові практичні роботи, підсумкова контрольна робота (тест) - іспит

5.Методи діагностики успішності навчання

Оцінка якості засвоєння навчальної програми включає поточний контроль успішності, модульний контроль та написання екзаменаційної роботи.

Для поточного контролю засвоєння студентами навчального матеріалу передбачається виконання та захист практичних і лабораторних робіт.

Для модульного контролю засвоєння студентами навчального матеріалу передбачається виконання модульних контрольних робіт.